

Вечарына “Матчын ручнік”

Мэта: Выхаванне нацыянальнай самасвядомасці малодшых школьнікаў праз далучэнне дзяцей да узораў беларускай народнай творчасці.

Задачы:

- Пазнаёміць з прыладамі працы беларусаў;
- Развіваць творчыя здольнасці дзяцей, індывідуальныя задаткі;
- Развіваць моўную культуру;
- Выхоўваць маральныя якасці асобы малодшага школьніка.

Ход мерапрыемства

СЛАЙД 1

Вечарына праводзіцца ў этнаграфічным музеі гімназіі.

Гаспадыня: Добры вечар, шаноўныя госці! Сёння мы запрасілі Вас у этнаграфічны музей на вячоркі.

СЛАЙД 2

Госці:

1. Добры вечар!

Гаспадыня: Добры вечар!

2. Мір вашаму дому, быць пірагу ядому.

3. Даўно да вас збіраліся, ды ледзь-ледзь сабраліся.

4. Палотны пабялелі, уборы пашылі, квасу наварылі – усё парабілі. І ў дарогу.

5. Чалом вам б’ем, у ножкі кланяюся. А ці знойдзеца для нас месцейка цёпленькае ў вас? Ды добрае слаўцо? Бо нас вунь, колькі прываліла.

Гаспадыня.: Бачыць вас у нашай хаце мы заўсёды рады. Праходзьце, шаноўныя госцейкі. Чакалі вас, ледзь дачакаліся. Праходзьце хутчэй, масціцеся, дзе каму зручней.

СЛАЙД 3

Дзяўчына: Як утульна ў вашай хаце. Якія прыгожыя ручнікі. А хто іх вышываў?

Гаспадыня: Гэтыя ручнікі – падарункі нашаму музею ад вясковых жанчын нашага раёна, з якімі сустракалася кіраўнік музея Кніга Г.П. і ад настаўніц нашай гімназіі. Некаторым ручнікам ужо 50-70 гадоў.

СЛАЙД 4

Дзяўчына 1: Што такое ручнік вышываны?

Гэта радасць у хату, чаканне гасцей.

У народзе ёсць звычай прадвечны,

Як чаканне добрых вясцей.

Дзяўчына 2: Дзе ручнік, там і хлеб, там вада.

Там марозцам пахне капуста.

Жаўруковай песняй – яблыкі,

А верасам – спелая бульба.

Гаспадыня: А яшчэ ручнік – гэта дзявочы сімвал, сімвал чысціні, цяпла, роднай хаты.

Сапраўдны ручнік могуць вышыць дзяўчыны з чыстай душой, шчырым сэрцам і з цеплынёй пачуццяў. Ручнік суправаджае чалавека, ва ўсіх яго жыццёвых справах. Дзеці, давайце нагадаем, дзе, калі выкарыстоўваюцца прыгожыя вышываныя ручнікі?

Дзеці:

1. Ручнікі дораць на хрысціны, і на наваселле,

Дораць на радзіны, дораць на вяселле.

2. Дораць маладога, і сястру, і брата

Дораць музыканта, шчодро дораць свата

3. Ручнік дораць хлопцу, які ідзе ў салдаты

4. Без гасцінца людзі не ідуць у гасціну

5. Ручнікамі ўпрыгожваюць хату

6. Самых паважаных гасцей сустракаюць

Хлебам-соллю на прыгожых ручніках

Гаспадыня: Гэтыя старажытныя звычаі жывуць паміж нас і сёння. Але ж каб атрымаўся ручнік, трэба шмат папрацаваць і праца гэта нялёгкая. Нездарма наш народ злажыў шмат прыказак і прымавак аб працы. Давайце ўспомнім некаторыя. Адзін пачынае, усе працягваюць.

– Дзе няма ахвоты/ там няма работы

– Работу словам\ не заменіш

– Зямлю грэе сонца , /а чалавека –праца

– Хто адзін аднаму дапамагае,/ той у працы перамагае

Гаспадыня: Малайцы. А ці ведаеце вы, паважаныя госці, з чаго пачынаецца ручнік? Існуе ў народзе такая загадка. Паслухайце.

Білі мяне білі,
Білі – калацілі.
І ў расе мачылі,
І ў цяпле сушылі.

Ды яшчэ маталі.
А затым бялілі,
А нарэшце сшылі
Ды на стол паклалі (лён)

СЛАЙД 5

Гаспадыня: Лён здаўна лічыцца лепшым матэрыялам для вырабу ручнікоў. А колькі працы трэба было ўкласці, каб з гэтых раслінак атрымаліся прыгожыя ручнікі. Пра гэта наш народ і песню склаў Паслухайце. (Дзеці спяваюць “Ох, і сеяла Ульяніца лянок”)

СЛАЙД 6

Ох, і сеяла Ульяніца лянок,
Ох, і сеяла Іванаўна лянок!
Прыпеў:
Ох, сэрца — лянок,
Мая радасць ты, лянок!
Ўсё бялюсенькі кужалёк!
Ох, палола Ульяніца лянок,
Ох, палола Іванаўна лянок!
Прыпеў.
Ох, ірвала Ульяніца лянок,
Ох, ірвала Іванаўна лянок!
Прыпеў.
А сарваўшы, у снапочкі ставіла,
А сарваўшы, у снапочкі ставіла.
Прыпеў.
Ох, і слала Ульяніца лянок,
Ох, і слала Іванаўна лянок!
Прыпеў.
Ох, і прала Ульяніца лянок,
Ох, і прала Іванаўна лянок!
Прыпеў.
Ох, і ткала Ульяніца лянок,
Ох, і ткала Іванаўна лянок!
Прыпеў.

А саткаўшы, ды сарочак нашыла,
А саткаўшы, ды бялёных нашыла!
Прыпеў.

Гаспадыня: Спяваеце вы добра. А ці ўмеце працаваць?
Я мяркую, нашы дзяўчаты спрытныя і умелыя. Ёсць у мяне верацёны
трэба з іх ніткі ў клубок зматаць . Паспрабуеце?

Гульня “Хто хутчэй”
Малайцы, дзякуй за дапамогу. Можна ўжо і вышываць, толькі ўзору
няма. І вось нашыя хлопцы падрыхтавалі прэзентацыю, якая
назваецца “Сімвалы і вобразы беларускай вышыўкі.

СЛАЙД 7

Слухайце і глядзіце.

СЛАЙД 8

1. Нашы продкі славяне лічылі, што галоўнымі багамі сярод
людзей і ў прыродзе з’яўляюцца светлае Сонца і Маці – Зямля –
Карміцелька .Ад іх пайшло ўсё жыццё на зямлі Бог Сонца і Маці-
Зямля даюць людзям усё: хлеб і ваду , цяпло і святло, рэчкі і азёры,
палі і лясы.

Вобраз Сонца мае выгляд ромба з праменьнямі ў бакі.

СЛАЙД 9

2. **Вобраз Зямлі – Карміцелькі** набыў выгляд ромба, запоўненага
маленькімі квадрацікамі ці ромбамі. Гэта нібы зерняткі, роўна
засеяныя на полі дбайнай рукой селяніна.

СЛАЙД 10

3. Калі Бог хоча благаславіць жанчыну, ён пасылае ёй у дар дзіця.
Таму ў старыя часы найбольш шанаванай , найбольш паважанай была
багіня **Маці – Радзіцельніца**. Яна нарадзіла і выхавала нас усіх, дала
нам самае дарагое – жыццё.

СЛАЙД 11

4. **Вобраз каханья** – гэта птушка голуб. Калі птушкі павернуты
галовамi адна да адной, і, калі паміж імі – букет кветак – гэта сімвал
кахання ў самым росквіце

СЛАЙД 12

5. **Вобраз пеўня** – Шчасце сям’і, хаты ахоўвалі абярэгі – сімвалы
свяшчэнных жывёл і птушак. Певень – як дамавік, ён аберагае

селяніна, сцеражэ сялянскае шчасце. Казалі, што калі спявае певень, знікае нячыстая сіла.

СЛАЙД 13

6. **Вобраз чалавека.** Сімвалам чалавека ў народнай свядомасці з’яўляецца зорка. “Нарадзіўся чалавек – на небе з’явілася яго зорка. Добры чалавек – яго зорка гарыць ярка” – кажуць людзі.

СЛАЙД 14

7. **Вобраз дрэва** – жыццё нашых продкаў было цэсна звязана з лесам. Ён даваў дрэва на будаўніцтва, карміў грыбамі і ягадамі, ачышчаў паветра. Таму на вышыўках часта прысутнічае вобраз дрэва.

СЛАЙД 15

8. **Вобраз песні**. Калі дзяўчаты вышывалі ўзоры, яны спявалі песні. Асабліва падабаліся ім песні пра каханне. Розныя па настроі песні выклікалі нараджэнне розных узораў.

СЛАЙД 16

Гаспадыня: Дзякуй, дзеткі. Нешта мы засядзеліся.

Хлопчык: Нешта мае ножкі

Туп-туп, тупацяць.

Яны хочуць танцаваць

Хлопцы, запрашайце дзяўчат!

(танец “Лысы”)

СЛАЙД 17

Дзяўчынка: Цётка, адкажы, калі ласка, а чаму чорны колер на ручніках? Здаецца так не трэба.

Гаспадыня: Ой, маладыя вы, неразумныя. Слухайце. Чорны колер – гэта Зямля. Толькі яна ў нас адзіная і нязменная. На ёй мы працуем, час надыдзе – паміраем. Чырвоны колер – гэта жыццё. Жоўты – гэта надзея, яе чалавек нясе ў сэрцы праз усё жыццё.

Дзяўчынка: Ого! Дык гэтак цэлая грамата і пішацца яна на белым палотнішчы.

Гаспадыня: Так, правільна, на белым палотнішчы, бо белы колер, колер чысціні. Ведаеце раней дзяўчына і яе маці рыхтавалі да вяселля не менш за 40 ручнікоў. Гэта быў пасаг (приданное) дзяўчыны. Ручнікі складвалі ў куфар (сундук) і час ад часу разгладжвалі. Але раней не было электрычных прасаў, нават жалязкі – праса, які

награваўся на агні . І тканныя вырабы разгладжвалі вась такімі качалкамі. Паглядзіце як гэта рабілі. (Гаспадыня разгладжвае ручнік)

Гаспадыня: А колькі прыгожых вершаў склалі нашы паэты пра матчын ручнік.

СЛАЙД 18

Дзяўчынкі: Чытаюць верш “Бялюткія на сценах ручнікі..”

Бялюткія на сценах ручнікі.

Прыгожых мараў мамы яны сведкі,

А кветкі – не знайсці ў жыцці такіх,

Шукай такія ў райскім садзе кветкі.

Вунь колькі іх – вялікіх і малых,

Агністых і ружовых, жоўтых, сініх,

У кошыках, вяночках і без іх,

На ручніках, дарожках і прасцінах.

А мама нешта вышывае зноў.

За вокнамі мяцеліца гуляе.

Аб чым ты, мама, марыш між снягоў?

Дзе, у якіх цяпер блукаеш далях?

А кветкі яркія, як памяць аб тых днях,

Дзе песня твая лепшая не спета...

Вятры злуюць, галосаць у снягах,

А ў хаце мамінай красуе лета.

(З. Мінчанка.)

Дзяўчынкі:

Колькі дарог прайшоў ручнік

Колькі бачыў пакут.

А якія прыгожыя песні

Спяваў народ

Пра матчын ручнік

СЛАЙД 19

Песня “Ручнікі”

У суботу Янка ехаў ля ракі.

Пад вярбой Алёна мыла ручнікі.

— Пакажы, Алёна, броду земляку,

Дзе тут пераехаць на кані раку?

— Адчапіся, хлопец, едзь абы-куды,
Не муці мне толькі чыстае вады.

У маркоце Янка галавой панік,
Упусціла дзеўка беленькі ручнік.

— Янка, мой саколiк, памажы хутчэй,
Ой, плыве-знікае ручнічок з вачэй!

— Любая Алёна, я ж вады баюсь,
Пацалуй спачатку, бо я утаплюсь.

Супыніўся гнеды пад вярбой густой,
Цалавала Янку Лена над ракой.

Стала ціха-ціха на ўсёй зямлі...

Па рацэ далёка ручнікі плылі.

Госці: - Ой, хутка ўжо пеўні заспяваюць. Трэба збірацца дадому. На сённа хопіць.

Гаспадыня: Шкада развітвацца. Цудоўныя атрымаліся вячоркі. А ці спадабалася вам у нас?

Госць:Добра тут у вас . Весела. Утульна.

Гаспадыня: Дык прыходзьце да нас часцей.

Не абыходзьце нашага парога, калі будзе ісці ваша дарога.

СЛАЙД20

Песня “Бывайце здаровы”

Бывайце здаровы,
Жывіце багата,
Ужо ж паедзем
Да сваёй хаты.
У зялёнай дуброве
Мы начаваць будзем
І вашае ласкі
Вавек не забудзем.

У вашам калгасе
Шырокае поле,
Няхай жа на шчасьце
Цьвіце ваша доля.
На рэчках на вашых
Бурлілі каб воды,

Каб плавалі з крыкам
Гусей карагоды.

Каб жыта ў полі
Трубою вілося,
Каб сала ў хаце
Кубламі вялося.
Штодзень у капусьце
Каб плавала шкварка,
Да шкваркі часінай
Вялася б і чарка.

Яшчэ вам жадаем
Прыбытку ў хаце

Ні мала, ні многа -
Штогод па дзіцяці.
Ня будзем у крыўдзе
Яшчэ і на тое,
Калі пашанцуе -
На год і па двое.

Дарогу ж мы знаем
Да вас, ягамосьці
І ездзіць мы будзем
Да вас часта ў госьці.
Эй, хто на адведы,

Гаспадыня: Паважаныя госці, сёння мы даведаліся пра беларускі ручнік, нашу спадчыну, якая засталася нам ад нашых продкаў. Кажуць, без мінулага няма будучыні. Таму я заклікаю вас:

Любіце нашу родную Беларусь,
Людзей працавітых і родную мову.
Ганарыцеся спадчынай нашай.

Эй, хто на радзіны –
Вазіць караваі
Па дзьве паўасьміны.

Бывайце здаровы,
Жывіце багата,
Ужо ж паедзем
Да сваёй хаты.
У зялёнай дуброве
Мы начаваць будзем
І вашае ласкі
Вавек не забудзем.